

A més a més, el divendres 16 de març es va celebrar a la Fontana d'Or (Fundació Caixa de Girona) un seminari obert que va incloure conferències i taules rodones amb la participació d'Oriol Balaguer, Jordi Bellmunt, Jaume Busquets, Jordi Candela, Xavier Fageda, Joan Ganayet, Francesc Muñoz, Carles Llop, Pere Sala i Isabel Salamaña.

El darrer dia es va realitzar a la Sala de Graus de la Facultat de Lletres l'acte de cloenda, on cada grup de treball va exposar les seves conclusions: presenta-

ren les diagnosis de la situació actual i projectaren escenaris de futur amb diferents hipòtesis de major a menor desenvolupament. Quan aquests resultats del taller internacional estiguin completament elaborats seran presentats al Departament de Política Territorial i Obres Públiques i a la Direcció General d'Arquitectura i Paisatge de la Generalitat de Catalunya, institucions que han mostrat un gran interès per conèixer el treball fet i les propostes elaborades.

Carolina Martí Llambrich

XII Trobada de Centres d'Estudis a Rabós d'Empordà

El dissabte 5 de maig es va celebrar la dotzena trobada anual de centres d'estudis locals i comarcals de les terres de Girona, promoguda pel Patronat Francesc Eiximenis de la Diputació de Girona, l'organització de la qual anà a càrrec de l'Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines. Rabós d'Empordà fou el lloc triat per realitzar l'acte. Després de la salutació de benvinguda per part de l'alcaldesa, Rosa M. Moret, Enric Saguer, president de l'Associació, s'encarregà de presentar la jornada i, de passada, donar a conèixer als assistents els objectius i les activitats d'aquest centre.

Enric Tello, catedràtic d'història econòmica de la Universitat de Barcelona,

pronuncià la conferència «Què pot aportar la història a una nova cultura del territori?». L'autor va fer un traçat de l'evolució històrica del paisatge, i posà especial èmfasi en el fet que en el dia d'avui la superfície forestal mundial és superior a la que hi ha hagut en èpoques pretèrites, a diferència del que pot semblar en un primer moment, però que l'excés d'urbanització dispersa i l'abandó de la intervenció humana en aquests espais comporta un perill per al seu manteniment. Segons Tello, les cultures pageses tradicionals coneixien els mètodes per garantir la preservació d'aquests entorns. Les noves directrius europees marquen que tot el territori és paisatge, i que per protegir els espais verds cal preservar la totalitat del territori —en certa manera, el que la pagesia tradicional havia anat fent fins a mitjan segle XX.

Sir Edward Bartolí

Si hagués viscut a Londres i no a Figueres, hauria estat honorat per la Corona amb un títol nobiliari com ho van ser Laurence Olivier, Alec Guinness o John Gielgud i ara seria conegut i recordat com Sir Edward Bartolí. Però l'Eduard no es va moure de la capital empordanesa i allà ha viscut sempre fins a la mort, fidel a la seva triple vocació d'actor, decorador i animador d'iniciatives culturals i ciutadanes.

Ara que els amics, desitjosos d'homenatjar-lo, repassen les diverses facetes de la seva personalitat, no em puc estar de destacar sobre totes les altres, per haver-la viscut més de prop, la seva altíssima qualitat com a intèrpret teatral, primer actor indiscutible de les obres que l'elenc de la Catequística de Figueres, després Agrupació Arlequín, va interpretar durant els primers anys de la segona meitat del segle XX.

En aquells anys rígids i austers, de repressió política i de moral obligatòria, els figuerencs devots de l'art dramàtic van haver-se de refugiar sota el paraigua confessional del Patronat de la Catequística per poder exercir amb dignitat els drets de reunió i de lliure expressió. Així va poder sobreviure un grup que alternava la representació de la Passió i els Pastorets amb el muntatge innovador d'obres dels grans autors anglesos o nord-americans com James Barrie, John B. Priestley, Thornton Wilder o Eugene O'Neill —això sí, sempre en versió castellana—: *El admirable Crichton*, *La herida del tiempo*, *Nuestra ciudad*, *Navidades en la casa Bayard* o *El emperador Jones*. Aquell quadre escènic dirigit per Toni Montal, amb Eduard Bartolí al capdavant, va saber reflectir la realitat —missió obligada del teatre— però també va ajudar a transformar-la, i aquest va ser sens dubte el seu disseny més noble. Podem donar-ne fe els qui ens vam sentir sacsejats i enriquits per les seves actuacions.

De l'Eduard Bartolí en recordarem sempre l'elegància del gest, la profunditat de la veu, la força de l'expressió i, sobretot, el gruix de la seva inalterable bondat, tantes vegades posada a prova. En la galeria de «benvolguts absents» empordanesos que va confegint en Joan Ferrerós, l'Eduard hi té un lloc ineludible com a personatge eminent i com a persona exemplar.

Narcís-Jordi Aragó

Els assistents a la Trobada de Centres d'Estudis de Rabós d'Empordà.

A continuació, Carme Jiménez, directora de l'Institut Ramon Muntaner, va fer una presentació dels diferents projectes que aquesta entitat està duent a terme en aquests moments, i incidí en el suport a les activitats dels

centres: ajuts a projectes, a activitats, a publicacions i a adquisició de material per part dels Centres d'Estudis dels Països Catalans. Tot seguit, prengué la paraula Josep Santesmas, president de la Coordinadora de Centres

d'Estudis de Parla Catalana, i se centrà exclusivament a explicar com aquesta entitat ha promogut la reaparició dels Plecs d'Història Local de la revista *L'Avenç*.

Tot seguit, Anna Gironella, guanyadora de

la Beca de Recerca en Ciències Socials i Humanes del Patronat Eiximenis, presentà el seu projecte sobre els hospitals medievals de Girona en els segles XIV i XV. Gironella pronuncià una breu conferència sobre la història dels hospitals a l'època medieval, fent esment dels existents a la ciutat de Girona a l'època objecte del seu treball.

La jornada finalitzà amb una visita al monestir de Sant Quirze de Colera, guiada per Dolors Codina, directora de les excavacions que s'hi han realitzat, i amb un dinar al restaurant Ca la Maria a Mollet de Peralada.

Joaquim Alvarado i Costa

El retaule del Calvari, perdut i recuperat

Fa un parell de mesos, la Generalitat de Catalunya va presentar als mitjans de comunicació el fragment del retaule gòtic reconegut com a part del Calvari de Ramon Solà II, membre de l'anomenada Escola de Girona de la segona meitat del segle XV. La presentació es va dur a terme al Museu d'Art de Girona, institució que acollirà la peça.

El concepte de patrimoni cultural, en aquest cas concretament de patrimoni artístic, inclou dins la seva definició dues accepcions diferenciades. D'una banda, el patrimoni cultural s'entén com a part del llegat d'una determinada

cultura. N'és l'essència, allò que aporta els seus trets diferencials respecte a les cultures veïnes. En aquest context, el fragment del Calvari té els trets estilístics i l'art característic del que s'anomena l'Escola de Girona del

segle XV. La seva exposició al Saló del Tron del Museu d'Art de Girona es pot llegir de dues maneres: com a fragment de l'art dels retaules de Catalunya, i també com a peça local.

D'altra banda, la definició de patrimoni cultural conté, en el seu significat, l'evolució d'allò considerat patrimoni de la nostra cultura. És a dir, la seva vida al llarg dels segles. Més enllà de ser objectes estancats en el moment en què es van crear o es van concebre, els elements patrimonials evolucionen, s'adapten i, d'alguna manera, sobre-

viuen als constants canvis de la societat que els adopta. En aquest sentit, el fragment del retaule del Calvari té una història pròpia, a part de formar part d'una obra d'art. Fins a l'any 1939 va estar a l'església de Santa Eulàlia de Cruïlles. Un cop finalitzada la guerra, la peça es va traslladar al Museu Diocesà de Girona, on es va conservar fins a l'any 1945. Els anys 70 la va comprar un antiquari i se'n va perdre el rastre fins que, fa uns anys, la Generalitat de Catalunya va iniciar les gestions per adquirir el fragment.